2. В'ятрович В. Спільні уявлення про минуле є важливим елементом формування національної ідентичності. URL: http://surl.li/fpjbg
3. Історична правда. URL: https://istpravda.com.ua.
4. Україна Incognita. URL: https://incognita.day.kiev.ua.
5. Український інститут національної пам'яті. URL: https://uinp.gov.ua

УДК 81'37

УЖИВАННЯ ФЕМІНІТИВІВ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ : ЗАБАГАНКА ЧИ НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА?

Автор – С. М. Добровольська[1], студ. гр. МТІ-22
Науковий керівник – к. філол. н., доц. О. Ю. Баранник[2]
[1]*fox0325698@gmail.com*, [2]*barannyk.olena@pdaba.edu.ua*
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Фемінізм (*фр., від лат. femina – жінка, самка*): суспільно-політичний рух за зрівняння жінок у правах із чоловіками, усунення гендерної дискримінації та боротьба з сексизмом [5]. Протягом багатьох століть жінки виборювали для себе права. Право працювати й заробляти, право вчитися, право голосувати, право танцювати, право бути водієм машини. Право відкрити рахунок у банку без дозволу на те чоловіка, право вдягати штани й право розлучитися з чоловіком, який не поважає або ображає. Право народжувати або не народжувати дитину. Право бути повноправним членом суспільства. Тож закономірним є той факт, що мова вбирає в себе події, які відбуваються в суспільстві, і поповнюється новими лексемами або набуває певних нових ознак.

До таких явищ «оновлення» мови під впливом зовнішніх обставин можна віднести появу іменників на позначення посад жінок – так званих «фемінітивів».

Фемінітіви – це слова жіночого роду, альтернативні або парні аналогічним поняттям чоловічого роду (які зазвичай використовуються до всіх людей незалежно від їхньої статі): *льотчик – льотчиця, письменник – письменниця, професор – професорка* [6].

У 2019 році Уряд прийняв нову редакцію Українського правопису, у якій було закладено вживання фемінітивів. І, незважаючи на те, що хтось сприйняв нові слова або як жарт, або як недогляд упорядників, на законному рівні вони увійшли до правил української мови. Пройшло чотири роки, але й досі, щоразу, натрапляючи на фемінітиви, хтось вважає це непотрібним, хтось вважає це смішним, а хтось наголошує на

важливості використання. Так чи інакше всі ми вже добре знайомі з фемінітивами, але, на жаль, не всі маємо бажання їх вживати. Так, часто свою відмову більшість з нас пояснює тим, що нібито ці лексеми «погано звучать», або тим, що ми нібито й раніше без цього жили, тож навіщо ж нам такі нововведення? Вважаємо це досить помилковим судженням, оскільки, якщо мислити за таким принципом, жінки, що раніше не мали змоги працювати там, де працюють сьогодні, на сьогодні теж не мають це робити. Немає посади, обійманої жінокою, – немає й відповідного фемінітива на позначення цієї жінки.

Насправді, якщо заглибитись в історію української мови, проаналізувати відомі українські твори художньої літератури, можна побачити, що зразки фемінітивів з'явилися у нас не у 2019 році, а набагато раніше. Так, прикладом цього є листи Лесі Українки до відомої української феміністки Ольги Кобилянської: «… *бо вона жінка – хоч і писателька...*», «*...піаністка Єсипова не гірше, а може й краще грає...*» [1]. Також на фемінітиви натрапляємо в російсько-українському словнику Агатангела Кримського: *лікарка, віддячниця, чинниця, інспекторка, надихачка* [4]. Тож робити вигляд, що подібних лексем не було в нашій мові до закріплення їхнього існування на законодавчому рівні у 2019 році, не варто.

Більшість жінок (і не лише жінок) наполягають на їх вживанні в розмовному та офіційно-діловому стилі. Хтось скаже: це звичайна жіноча примха. Але, можливо, це все ж таки невід'ємна складова українського мовлення? На нашу думку, фемінітиви є вкрай важливими для мови. Як мінімум, вживання фемінітивів усуває плутанину та встановлює чіткі межі для визначення статі особи, про яку йде мова. Проте це не єдинє, що пояснює необхідність вживання форми жіночого роду.

Сенс існування фемінітивів закладений глибше, і проблематика цього питання є набагато ширшою. Адже, як правило, коли нам називають посади «вчений», «археолог», «водій тощо, ми уявляємо перед собою скоріш за все чоловіка, хоча ці професії широко опановують не лише чоловіки, а й жінки. Проте відсутність фемінітивів спотворює нашу уяву про належністость жінок до деяких професій.

Ще одним вкрай важливим аргументом щодо вживання фемінітивів в українській мові є те, що вони є типовими для нашої мові. Микола Ябченко у своїй статі «Право на мову – 7 аргументів на користь фемінітивів» зазначає: «*Радянські мовознавці суттєво проріділи словники й вилучили близько 14 тисяч слів. ... Курс був на наближення української мови до російської*» [3]. Тож історія повторюється: через насильницьку політику русифікації наша мова втратила занадто багато, і це багато вміщувало в собі й фемінітиви.

Варто зазначити, що небажання людей вживати фемінітиви через їхню незвичність і новизну не повинно бути аргументом для скасування такого

чудового нововведення. Адже колись для нас були дивними й слова «*телефон*», «*телевізор*», «*комп'ютер*» чи «*батарейка*», але це не завадило нам їх запам'ятати й зараз активно використовувати. Тому вважаємо, що з часом ми звикнемо до фемінітивів, і вони не будуть здаватися нам дивними.

Наостанок зауважимо, що, звичайно, як у кожному правилі, у процесі творення фемінітивів існують винятки: у мові наявні деякі іменники чоловічого роду, від яких форми жіночого роду утворити вкрай складно або взагалі неможливо. У таких випадках мовознавиця Аліна Акуленко пропонує для звертання до жінки використовувати словосполучення «пані посол», «пані лікар» тощо, що ніяк не є порушенням правил української мови [4].

Отже, фемінітиви є невід'ємною складовою нашої мови. Вони існують не одне століття, але, внаслідок свідомої політики зросійщення української мови, примусово були забуті. Процес відродження нашої рідної мови триває. Потроху ми повертаємо на місце все те, що з неї викреслили. І не останнє місце в цьому відродженні посідають фемінітиви: вони повинні набути широкого вживання не лише в розмовному й публіцистичному стилях, але й в офіційно-діловому, адже жінки в нашому суспільстві мають ті самі права, що й чоловіки.

Список використаних джерел

1. Епістолярій Ольги Кобилянської та Лесі Українки. [Електронний ресурс]. URL: https://zbruc.eu/node/103416

2. Мовознавиця про фемінітиви : час розставить усе на свої місця. [Електронний ресурс]. URL: http://surl.li/fqupr

3. Право на мову – 7 аргументів на користь. [Електронний ресурс]. URL: http://surl.li/fqupz

4. Російсько-український словник : у 4-х т. А. Кримський. [Електронний ресурс]. URL: https://archive.org/details/192433/page/72/mode/1up

5. Словник іншомовних слів. [Електронний ресурс]. URL: https://www.jnsm.com.ua/cgibin/u/book/sis.pl?Qry=%D4%E5%EC%B3%ED%B3%E7%EC

6. Словничок фемінітивів для прес-офіцерів та прес-офіцерок територіальних управлінь Державної служби України з надзвичайних ситуацій. [Електронний ресурс]. URL: http://www.wicc.net.ua/media/Slovnyk_fem.pdf